

Bakgrund:

Konflikten mellan Turkiets regering och Kurdistanska Arbetarpartiet (PKK) har varit väpnad sedan augusti 1984, då PKK-styrkor anföll turkiska trupper som befann sig på kurdiskt territorium. PKK har kämpat för inrättandet av en egen kurdisk stat i de sydöstra delarna av Turkiet, vilket skiljer sig från andra kurdiska organisationer som KDPI i Iran och PUK i Irak vilka istället krävt kurdisk autonomi. Kurderna utgör cirka 15 procent av befolkningen i Turkiet och uppgår till 11,4 miljoner människor. Under 1980-talet var kurderna starkt förtryckta; det kurdiska språket förbjöds och till och med ordet ”kurd” var tabu. Sedan dess har kurderna i större utsträckning tillåtits tala sitt språk, utöva sin kultur och ställa upp i allmänna val. Regeringen lägger dock fortfarande vissa begränsningar på kurdisk media.¹ Sedan parlamentsvalet i juli 2007 sitter 23 kurdiska nationalister i det turkiska parlamentet.

Efter att gruppens ledare och grundare, Abdullah Öcalan, fängslades och ställdes inför rätta 1999 har kravet på en egen stat tonats ner. PKK tog till och med under en tid bort ”Kurdistan” ur namnet. Efter gripandet av Öcalan har rebellgruppens aktivitet minskat, något som också kan bero på att konfliktens mest intensiva period hitills var mellan 1992 och 1997. Grekland, Iran och Syrien har under konfliktens gång bistått PKK. Biståndet har bestått i att erbjuda träningsmöjligheter och/eller finansiellt stöd. Det misstänks att även Cypern och Armenien stöttat organisationen. Rebeller har också kunnat gömma sig i och utföra attacker från kurdiska områden i norra Irak. Turkiet har samtidigt fått sitt största militära och politiska stöd från USA, som bland annat har skänkt 1500 tanks och 100 attackhelikoptrar utan kostnad.² Konflikten har sedan starten krävt fler än 30 000 dödsoffer.³

Konflikten idag:

Antalet dödade per år har ökat stadigt; under 2004 dog 166 personer till följd av strider och under 2005 hade siffran stegrats till 424 personer.⁴ Under både 2005 och 2006 deklarerade PKK eldupphör, men ingen av gångerna upphörde striderna. De PKK-initierade attackerna har dock vid båda tillfällena reducerats. Under denna tid genomförde även en annan rebellgrupp bombattacker i Turkiet. Gruppen kallades för Kurdistan Freedom Falcons (Tak) och påstods vara en gren av PKK. Turkiet har genom åren fört en hård

linje gentemot PKK och man har inte gått med på något eldupphör med motiveringen att ”en vapenvila är bara möjlig mellan två stater”. Turkiet har, liksom EU och USA, klassat PKK som en terrororganisation och har satsat på att med militära medel bekämpa den kurdiska gruppen ”tills den elimineras eller ger upp”.⁵

Av ett flertal anledningar har PKK under de senaste åren deklarerat en ensidig vapenvila, dock har upprepade sammandrabbning mellan PKK och de turkiska regeringsstyrkorna visat på att vapenvilan inte respekteras av någon part. Senast som PKK deklarerade vapenvila var i december 2008, och avsåg då att de i och med vapenvilan strävade efter att hitta en fredlig lösning på konflikten. Trots detta är konflikten långt ifrån löst.⁶

Sedan 2009 är konflikten fortfarande aktiv, men vissa tecken på en upptining av förhållandet gav hopp om en politisk lösning. Den turkiska regeringen har förberett förändringar som skulle ge de turkiska kurderna flera kulturella och politiska rättigheter. Men trots det ägde inga förhandlingar rum och stridigheter mellan regeringens styrkor och PKK resulterade i över hundra dödsfall under året. Fredsinitiativet led ett ytterligare nederlag i och med konstitutionsdomstolens förbud av det pro-kurdiska partiet DTP.⁷

Hur kan konflikten lösas?

- En omedelbart åtgärd som Turkiet måste ta är att avbryta alla planer på militära räder i norra Irak och istället ingå i samtal med regeringen i Irak. Ett gränsöverskridande från Turkiets sida har en stor risk att ytterligare destabilisera säkerhetsläget, både i Irak och Turkiet.
- För att överhuvudtaget kunna få till en långsiktig lösning så måste regeringen i Turkiet byta position och inte enbart se militära lösningar av konflikten, utan man måste också ta steg mot vapenvila och därefter förhandlingar om konfliktens lösning.
- En långsiktig lösning bör vara att ge Turkiets kurder en viss regional autonomi och självstyrande regering, som skett i Irak. Det skulle tillmötesgå PKK:s krav om större politisk delaktighet,

samtidigt som centralregeringen förblir den högsta politiska auktoriteten i landet. Ett förslag där PKK avväpnas och på sikt kan ombildas till ett legitimt politiskt parti kan vara ett sätt att demilitarisera hela konflikten.

- För att lösa grundorsaken till hela den väpnade konflikten så måste kurderna ges samma rättigheter som övriga medborgare i Turkiet, ett viktigt delmål i kampen är att restriktionerna mot kurdisk media tas bort.

Vad bör Sverige och andra internationella aktörer göra?

- USA och EU måste ta bort sin terrorstämpling av PKK, då detta legitimerar den turkiska regeringens motstånd mot vapenvilor och förhandlingar. Utan ett stort internationellt stöd för sin argumentation att PKK är en terrororganisation så kan Turkiet istället tvingas ta nödvändiga icke-väpnade steg mot en lösning av konflikten.
- EU bör sätta press på att Turkiet ska genomföra förbättringar för att mänskliga rättigheter bättre ska efterlevas och behandlingen av kurderna i landet måste förbättras avsevärt. Detta bör ses som absoluta krav för att Turkiet ska kunna förhandla om medlemskap i EU, något som regeringen har signalerat att man vill göra.
- Länder som stödjer de stridande parterna finansiellt och militärt bör upphöra med det då det ser till att hålla striderna vid liv och gör väpnade aktioner till legitima medel i konflikten. Man bör istället, inom till exempel FN:s ramar, arbeta för att få fram en neutral tredje part som kan medla mellan Turkiet och PKK.
- Sverige bör och kan inom EU:s ramar arbeta för att terrorstämplingen av PKK tas bort då detta försvårar möjligheterna för förhandlingar och fredliga lösningar av konflikten. Sverige bör också i bilaterala samtal med Turkiet insistera på att kurdernas rättigheter och deras situation respekteras och förbättras.

Fotnoter

¹ International Crisis Group, 17 augusti 2007, "Turkey and Europe: The Way Ahead", <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5021&CFID=13018104&CFTOKEN=37586631>

² Uppsala Conflict Data Program: <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=194>

³ BBC News, 30 september 2006, "Kurdish rebels declare ceasefire", <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5395102.stm>

⁴ Uppsala Conflict Data Program: <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=194>

⁵ BBC News, 30 september 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5395102.stm>

⁶ Uppsala Conflict Data Program: http://www.pcr.uu.se/gpdata-base/gpcountry.php?id=158®ionSelect=10-Middle_East#

⁷ Ibid.